

2.6 TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL KÖRNYEZETI ÜGYEKBEN

A kiütlehetőségek kapcsán említésre került, hogy bár kevesebb szó esik róla, kisközösségi, közösségi szinten is számtalan cselekvési lehetőség áll előttünk. Alulról szerveződő közösségi kezdeményezések példái bizonyítják: utcaközösségi, települési vagy kisközösségi szinten akár sokkal jelentősebb hatást érhetünk el, mint egyedül. Ennek egy példája a dél-angliai kisvárosból, Totnes-ből 2006-ban indult *Átalakuló Városok (Transition Towns)* mozgalom, ami nagyon rövid idő alatt terjedt el először az angol nyelvterületeken, majd az egész világon.¹ A kezdeményezés abból a meggyőződésből indult, hogy „ha a kormányokra várunk, az túl kevés és túl lassú lesz; ha egyesével cselekszünk, az is túl kevés lesz; ha viszont közösségként cselekszünk, az eredmény éppen elég lehet és éppen időben történhet.”² Tagjai olyan hétköznapi emberek, „akik megértették, hogy nem ülhetnek ölbe tett kézzel arra várva, hogy valaki megcsinálja ezt helyettük. Olyan emberek, mint amilyen talán Te is vagy...” – írják felhívásukban.³ Céljuk, hogy lakóközösségükkel összefogva, utca-, majd települési szinten csökkentsék az ökológiai lábnyomot, a környezet terhelését, erősítsék a helyi gazdaságot és a helyi közösség ellenálló-képességét – egy olyan világra készülve, melyben várhatóan kevesebb lesz az elérhető olcsó energia, és a klímaváltozás kihívásaival kell megküzdeni.⁴ Ma már a világon több, mint ezer közösség csatlakozott ehhez a mozgalomhoz, a világ minden kontinensén.⁵

A lakossági részvétel, aktivitás egy másik szempontját és kiindulópontját azok az úgynevezett környezeti konfliktusok adják, ahol a helyi közösség, lakosok érdekei, jogai kerülnek összetűzésbe ipari nagyberuházásokkal (bányászat, ültetvények, üzemek létesítése, hulladék-elhelyezés stb. során), például a földtulajdonnal vagy a vízkészletekkel kapcsolatban. (Pertóczy – Kozma 2020) Ezekben az esetekben a feltételezett vagy már bizonyított környezeti károk, vagy az élehető, egészséges környezethez, környezeti javakhoz való hozzáférés kapcsán szerveződnek az érintettek és próbálják érvényre juttatni saját jogait, szempontjaikat. Az érintettek jogainak érvényesítésért sok helyen küzdenek civil szervezetek is, felismerve, hogy az emberi jogokért és a környezetért való küzdelem elválaszthatatlanok egymástól. Egy igazságosabb, fenntarthatóbb jövő csak az érintett közösségek növekvő részvételén (ha szükséges, ellenállásán) keresztül érhető csak el.

1 Forrás: <http://xn--vdegylet-b1a.hu/kiskozossegek/> (Megtekintés: 2021.07.20.)

2 Forrás: <http://kozossegek.atalakulo.hu/mirol-szol-az-atalakulas> (Megtekintés: 2021.07.21.)

3 Forrás: <http://kozossegek.atalakulo.hu/mirol-szol-az-atalakulas> (Megtekintés: 2021.07.21.)

4 Forrás: <https://www.transitiontowntotnes.org/> (Megtekintés: 2021.07.20.)

5 Forrás: <https://transitionnetwork.org/transition-near-me/> (Megtekintés: 2021.07.20.)

A tendenciák pedig azt mutatják, egyre több ilyen problémával kell szembenéznünk.⁶ Szerencsére vannak olyan példák, ahol ezt kormányzati szinten is felismerték és igyekeznek figyelembe venni a döntések során. A fenntarthatóság felé vezető úton ezek útmutatóul szolgálhatnak más nemzeteknek is.

Az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban elterjedt az úgynevezett *Állampolgári Tanácsok* gyakorlata, mely során – jellemzően helyi önkormányzatok – egy civilekből álló tanácsot hívnak össze, önként jelentkező lakosokból, úgy válogatva a résztvevőket, hogy megpróbáljanak egy „mini-társadalmat” létrehozni. Az Állampolgári Tanács tagjai 3-4 napon keresztül vitatják az adott problémát, közügyet (például egészségügyi intézkedések, területrendezés, környezetpolitikai kérdések), mely során a témakör minden (pro és kontra) álláspontjáról, szempontjáról kapnak elegendő információt és kellő szakértői támogatást. Az itt született eredményeket figyelembe veszik a döntéshozatal során az adott kérdésben. Hasonló módszerekkel Németországban is találkozhatunk (*Aldred – Jacobs 2004, Pataki 2007*).

Egy másik érdekes példa a Dániában meghonosodott „*konszenzus konferencia*” gyakorlata. A módszert alkalmazó *Dán Technológiai Tanácsot* 1985-ben hozta létre a dán parlament, azzal a céllal, hogy független szakmai intézményként segítse a döntéshozatalt. A Tanács a technológia- és tudománypolitikai kérdések megvitatására biztosít széles társadalmi részvételt, olyan kérdéseket tárgyalva, mint például egyes technológiák és tudományos kutatások várható ökológiai, társadalmi és gazdasági hatásai. Az intézmény létrehozására a '70-es években, az atomenergia hasznosítása körül zajló heves társadalmi és politikai viták ösztönözték a döntéshozókat. Az általuk kidolgozott módszereket több más országban is alkalmazták már, például a '90-es években Norvégiában és Franciaországban a genetikailag módosított élelmiszerekről, vagy Kanadában az élelmiszer-bio-technológiáról (*Pataki 2007*).

A Tanács többféle eljárást is kidolgozott, az egyik ilyen alkalmazott módszer a konszenzus konferencia. Tagjait úgy választják ki – az önkéntesen jelentkező civilek közül, akik az ország bármely részéről jelentkezhetnek az adott kérdés megvitatására –, hogy mindenképpen „laikusok” legyenek, és hogy minél többféle hozzáállás jelenjen meg a vitafolyamatban. A folyamat során a civil résztvevők feladata, hogy a vizsgált technológiai fejlesztés ellentmondásos hatásaival szembeesülve (a szakértők pro és kontra érveit megismerve) alakítsák ki saját álláspontjukat a fejlesztés kívánatos és nem kívánatos irányairól. A döntéshozatal fontos

6 Forrás: <https://blog.atlatszo.hu/2014/06/virtualis-atlasz-a-vilag-majdnem-minden-kornyezeti-konfliktusarol/> (Megtekintés: 2020.08.12.)

szempontja, hogy a résztvevők nem szavazással döntenek, hanem konszenzusra kell jutniuk a kérdésben. Ennek célja, hogy a dialógus teremtésével áthidalják a közvélemény, a szakértők és a politikusok a modern technológiák kedvező és kedvezőtlen hatásaival kapcsolatos eltérő észlelését, és hogy az állampolgárok valóban rendelkezzenek azzal a lehetőséggel, hogy befolyásolni tudják az életüket érintő jelentős társadalmi-politikai és köztük a technológiai kérdéseket is. E szemlélet képviselői szerint napjaink társadalmának demokratizálása megköveteli, hogy a „laikus” állampolgárok is jogot kapjanak a fejlesztési irányok befolyásolására. Meggyőződésük és e kezdeményezések tapasztalati szerint a közemberek is képesek bonyolult társadalmi-politikai kérdésekben döntést hozni, ha ehhez elegendő idő és információ áll a rendelkezésükre (Pataki 2007).

FELADAT/KÉRDÉS:

- Játék: „Értelmes egyet nem értés”. A játék célja annak bemutatása, hogy a társadalom különböző szereplői ugyanazt a témát más-más megközelítésből szemlélik. A párbeszéd ösztönzése közügyekben, a részvételi demokrácia erősítése, érvelési technikák fejlesztése. A játék leírása és forrása: Sziva Dániel: Értelmes egyet nem értés. In: Czippán Katalin – Albert Judit (szerk.) (2018): *A fenntarthatóság tanulása és tanítása. Módszertani gyűjtemény.* Budapest, OIKOS Kft. 114-116. oldal
- Ajánlott olvasmány: Pataki György: Bölcs „laikusok”. Társadalmi részvételi technikák a demokrácia szolgálatában. *Civil Szemle*, 2007, 3-4. szám. 144-156. oldal
http://www.civilszemle.hu/wp-content/uploads/2020/02/12_13_Civil_Szemle_2007_3-4_web.pdf
- Nézzen utána egy konszenzus konferencia vagy Állampolgári Tanács működési folyamatának, egy konkrét esetnek, és számoljon be róla!